

УДК 81'25:316.77
М58

*Рекомендовано до друку вченою радою ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
(протокол № 7 від 11 лютого 2020 року)*

Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку : тези III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Переяслав, 16 березня 2020 року) / Гол. ред. К. І. Мізін; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав, 2020. – 232 с. (Електронна книга).

Редакційна колегія: *К.І. Мізін, д-р філол. наук, проф. (гол. ред.), Л.П. Летюча, канд. філол. наук, доц. (заст. гол. ред.), Н.В. Швець, канд. філол. наук (відп. ред.).*

До збірника увійшли тези доповідей, які стали предметом обговорення учасників III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку» у м. Переяслав-Хмельницький 16 березня 2020 року. Тези конференції надруковані українською, німецькою, англійською, французькою мовами та розподілені у збірнику за секціями, що заявлені у програмі конференції.

Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних спеціальностей.

Crosscultural communication and translation studies: common issues and development prospects : the third International scientific and practical Internet conference proceedings (Pereiaslav, March 16, 2020) / Ed. by K.I. Mizin; SHEE «Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University». – Pereiaslav, 2020. – 232 p. (Digital book).

This volume includes proceedings of the third International scientific and practical Internet conference «Crosscultural communication and translation studies: common issues and development prospects», which took place in Pereiaslav on the 16th of March 2020. The proceedings are published in Ukrainian, German, English and French, they are grouped according to the conference workshops.

This book is presented for scholars, lecturers, post-graduate students and Philology students.

Відповідальність за достовірність викладених у публікаціях фактів, а також за можливі огріхи щодо технічного оформлення цих публікацій несуть їхні автори.

УДК 81'25:316.77
М58

© ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2020

АНГЛІЙСЬКА ЛЕКСИКА СФЕРИ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ АМЕРИКАНСЬКОЇ КОМЕДІЇ "FREAKY FRIDAY"

Проблема перекладу фахової лексики привертає на сьогодні увагу багатьох дослідників. Зокрема, це питання розглядають у своїх працях Л. Вергун (Вергун 2003), О. Зосімова (Зосімова 2013), Т. Кияк (Кияк 2007), І. Кучман (Кучман 2005), О. Скрипніченко (Скрипніченко 2006) та ін. Учені намагаються віднайти методи та прийоми адекватного перекладу спеціальної лексики різних галузей, адже неточні відповідники термінів стають значним бар'єром у міжмовному спілкуванні. Особливо цікавим у цьому аспекті є відтворення значень фахової лексики в процесі аудіовізуального перекладу.

Мета нашого дослідження – визначити основні способи перекладу англійської освітньої лексики на матеріалі художнього фільму "Freaky Friday." З огляду на сюжет цієї популярної американської комедії, її герої вживають чимало термінів сфери освіти у своєму мовленні. Велика кількість цих лексем є реаліями, що, звісно, викликає труднощі в процесі їхнього перекладу українською мовою.

Наприклад, поширеним видом покарання у школах США є залишення учнів після уроків ("detention – буквально" «ув'язнення»). Діти, які погано поводитися, змушені після занять на певний час залишатися в школі під наглядом (Longman 2007, 427). Оскільки в нашій освітній системі такий вид покарання відсутній, перекласти репліки зі словом detention, яке часто звучить у фільмі «Шалена п'ятниця», досить складно. Здебільшого для цього використано прийом генералізації значення, випущення або адаптації, як-от:

.. *"Why you were in detention twice today? –"* «...Чому сьогодні ти двічі була покарана?» (Генералізація: назву конкретного виду покарання замінено словом із загальним значенням).

"OK, I went to detention..." – «...Так, мене вигнали з уроку...» (Адаптація (наближений переклад): вид покарання замінено на інший, аналогічний, який використовується в Україні та який буде доречний у цьому контексті).

"– Okay, he's just this really amazing guy, Mom. – Where'd you meet him? – Detention, but..." – «–Добре, Джейк – один класний хлопець. – Звідки він? – Я не знаю...» (Прийом випущення тут використано цілком доречно; зрозуміло, що головна героїня бажає приховати від матері місце зустрічі з Джейком, яке їй навряд чи сподобається. Хоча в українській версії фільму відсутній безпосередній переклад іншомовної реалії, ситуацію загалом відтворено цілком адекватно).

Так само до безеквівалентної лексики належить рор quiz – короткий тест, який учитель дає без попередження для того, щоб перевірити знання учнів (Longman 2007, 1270). У досліджуваному аудіотексті лексему перекладено, на перший погляд, не дуже вдало – «загальний тест» (щось на кшталт аналогії до

загального опитування). Водночас, ураховуючи те, що далі у фільмі містер Бейтс докладно пояснює, як буде проходити перевірка знань, обраний у перекладі аналог можна вважати прийнятним: *“Today is a lovely day for a pop quiz... I’m going to ask each one of you one question, and you will be graded according to your answer.”* – «Сьогодні день загального тесту... Я поставлю кожному по питанню, і ви отримаєте оцінку за свою відповідь».

Прийом генералізації застосовано для відтворення реалії honors qualifying exam (qualifying exam – іспит, який потрібно скласти, аби розпочати або продовжити певний курс навчання (Collins n.d.)). Оскільки в Україні немає такого типу екзаменів, у перекладі використано лексему іспити. Прикметно, що це ж слово звучить у відповіді Анни містеру Бейтсу в українській версії фільму, хоча в оригіналі маємо test, оскільки відповідний екзамен проходить у формі письмового тестування:

“– If I were you, I would be thinking less about boys and a little more about your honors qualifying exam. – I’m ready for the test, Mr. Bates.”

«– Я на твоєму місці менше б думав про хлопців і трохи більше про майбутні іспити. – Я готова до іспитів».

Відтворюючи значення цієї лексеми, ужитої далі в розмові Анни з матір’ю, перекладачі застосовують прийом адаптації. Вони замінюють реалію honors qualifying exam на «атестаційну контрольну», вочевидь намагаючись за допомогою аналогу підкреслити важливість іспиту: *“...And you have your honors qualifying exam today. – «...I сьогодні в тебе атестаційна контрольна».*

З метою адаптації реалії, для перекладу слова suspension (тимчасове усунення від уроків як вид покарання (Longman 2007, 1675) в українській версії фільму також використано функціональний аналог – лексему «виключення». На нашу думку, це адекватний варіант перекладу, оскільки відрахування зі школи є зрозумілим для нас поняттям, тоді як тимчасове усунення в нас не застосовують: *“You’re on the verge of suspension.”* – «Ти на межі виключення».

Іноді застосування аналогу може бути не досить вдалим, як у випадку з перекладом лексеми parent-teacher conference. Перекладачі замінили її на звичні для нас «батьківські збори», проте це не дуже логічно, оскільки надалі ми бачимо у фільмі індивідуальну зустріч Тесс (Анни) з учителькою Гаррі: *“Parent-teacher conference! I completely forgot!”* – «Батьківські збори! Я зовсім забула!» Деякі аналоги, використані в перекладі фільму, попри незначні відмінності в семантиці, можна вважати цілком адекватними, як-от: school board – дирекція школи, teachers’ lounge – учительська.

Для відтворення лексеми “cheating” у кінострічці використано прийом конкретизації значення, у результаті застосування якого термін перекладено як «списування». Англійське дієслово “to chea” означає «поводитися нечесно, аби перемогти чи отримати перевагу, особливо під час змагання, гри чи екзамену» (Longman 2007, 251). Оскільки у фільмі йдеться саме про шахраювання під час іспиту, цілком адекватним і логічним є варіант «списування».

Отже, переклад англійської освітньої лексики є складним завданням через наявність досить значної кількості культурно маркованих лексем, які в процесі аудіовізуального перекладу технічно неможливо відтворити, наприклад, за

допомогою експлікації (опису значення). Відтворюючи реалії сфери освіти, перекладачі фільму “Freaky Friday” застосовують різні способи, передусім наближений переклад (функціональні аналоги) та генералізацію значення. Адекватність відтворення семантики слів-реалій безпосередньо залежить від практичних умінь та знань перекладача, який має зробити все можливе, аби іншомовний термін не зазнав суттєвих змін у своєму значенні та був зрозумілим для цільової аудиторії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вергун, Л. І. (2008). Відтворення термінології лексико-семантичної групи «вищі заклади освіти» як проблема фахового перекладу. У: *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук. праць*. (Вип. 13), (с. 68–74). Київ: Логос.
2. Зосімова, О. В. (2013): Особливості перекладу англійської кінотермінології українською мовою. У: *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Філологічні науки»*. (№14 (273)/липень), (част. І), (с. 93–99). Луганськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка».
3. Кияк, Т. Р. (2007). Функції та переклад термінів у фахових текстах. У: *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. (№32), (с. 104–108). Житомир: ЖДУ.
4. Кучман, І. М. (2005). Переклад англійських термінів у галузі комп'ютерних технологій. У: *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. (№23), (с. 164–166).
5. Скрипніченко О. С. (2006). Проблеми перекладу спортивних термінів. У: *Вісник Сумського державного університету*. (№11/95), (т. 2), (с. 166–170). Суми: СумДУ.
6. Collins Online Dictionary. Retrieved January 10, 2020, from <https://www.collinsdictionary.com/>.
7. Longman Dictionary of Contemporary English (2007). Harlow: Pearson Longman.

Колесник Олександр
Київський університет імені Бориса Грінченка

«АНАТОМІЯ» МОВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

У ході моделювання альтернативних реальностей на основі інхоативних складників міфологічного простору використовується універсальний спосіб обробки інформації, а саме, співвіднесення вхідних сигналів з фрагментами попереднього досвіду за траєкторією, окресленою ірраціональним (міфічним) вихідним оператором, та формування ситуативно-релевантних номематичних смислів як динамічних концептуальних профілів (варіантів) універсальних та етноспецифічних концептів та мовно-знакових конструктів з переосмисленою семантикою.